

A CANDEA

REVISTA DO CAUREL

EXEMPLAR GRATUITO

REVISTA TRIMESTRAL

NOVEMBRO 2000

NÚMERO 2

Edita: ASOCIACIÓN SOCIO-CULTURAL "FONTE do MILAGRO"

Esta revista está impresa en papel reciclado

SUMARIO

Páx 2	(Guía de teléfonos)
Páx 3	Rede Natura Dous mil
Páx 4	O Pai Lor
Páx 5	As nosas Parroquias: San Silvestre de seceda
Páx 6	O Castiñeiro
Páx 7	O mel do Caurel
Páx 9	Ruta do Túnel-Acueducto Romano de Romer
Páx 10	Artesáns do Concello de Folgoso do Caurel
Páx 12	Certame literario Uxio Novoneyra
Páx 15	Outro día de Sol
Páx 16	Preguntas e máis preguntas
Páx 17	Cousas que aconteceron
Páx 18	Quebracabezas
Páx 19	O Pregón

EDITORIAL

A Candea xa é unha realidade. Cando, no pasado mes de Agosto, saíu a luz o primeiro número, a inxenuidade dos que nos metemos neste proxecto foi convertíndose en tranquilidade. A Revista do Caurel xa andaba de man en man, empezaban a xurdir os primeiros comentarios, as primeiras críticas, pero, ó noso entender, é a crítica boa. A xente entendeu perfectamente a humildade coa que se fixo esta publicación, o traballo que conleva e, máis sabendo dos escasos medios cos que contamos, a todos nos gustaría unhas páxinas a cor, unha portada chamativa, pero puxemos o corazón e pensamos que a xente que a ollou e a leu, entendeu.

Hai que dicir que moitas foron as persoas que axudaron a levar esto adiante, aínda que os seus nomes nos saian nestas follas pero saben do noso agradecemento.

A idea dos que comenciamos isto era facer una publicación do Caurel e para O Caurel. E ahí está a colaboración de todos: escribindo unhas letras, dando consellos, aportando o importantísimo tema económico. Lendo e criticando estas follas todos, dunha maneira ou de outra, aportaron un grao de area. Pero tamén veu a crítica de fora do Caurel. Foron moitas as persoas que, vinculadas co Caurel ou non, se puxeron en contacto con nós para facer chegar o seu alento e facer suxerencias, aportando ideas, traballos e moito ánimo. Todos os que lles chegou un exemplar ás mans, de seguro saben da dificultade de sacar á luz estas publicacións. Pero cando o alento é tanto, tés que seguir, hai que esforzarse e non defraudar a toda esa xente que confiou en nós. Aquí está o 2º número. Non sabemos si mellor ou peor, o que sabemos é que puxemos todo o empeño e máis para que estas follas cheguen a tódal as xentes que de algunha maneira se sintan identificadas co Caurel.

A todos moitas gracias.

TELÉFONOS DE INTERÉS

CENTRO MÉDICO (FOLGOSO)	982 43 31 02
CENTRO MÉDICO (SEOANE)	982 43 30 68
HOSPITAL COMARCAL DE MONFORTE	982 41 79 00
EMERXENCIAS MÉDICAS	061
SOS GALICIA	112
CRUZ VERMELLA (PEDRAFITA)	982 36 70 06
CRUZ VERMELLA (QUIROGA)	982 42 83 55
FARMACIA (FOLGOSO)	982 43 30 54
CASADO CONCELLO	982 43 30 01
CUARTEL GARDA CIVIL (SEOANE)	982 43 30 83
AUTOBUSES "EMPRESA CAUREL"	982 42 82 11
ESTACIÓN DE AUTOBUSES (MONFORTE)	982 40 49 50
ESTACIÓN RENFE (MONFORTE)	982 40 20 96
INCENDIOS FORESTAIS	085

PONTE DO BAO

CASA RODRIGO RURAL

A MELLOR MANEIRA
DE DISFRUTAR DA NATUREZA

Ó PE DA FERMOZA DEVESE DE PADERNE

Información e reserva:

Tfno e Fax: 982 185 110 Paderne, O CAUREL

REDE NATURA 2000¿?

Pode ser que para o 2004 xa estemos de volta e media do que vai ser a Rede Natura 2000, xa que a Unión Europea ten como data límite o mes de xuño dese ano para designa-las zonas especiais de conservación que van a integra-la devandita rede.

Nembargantes, e tendo en conta que hai aproximadamente un ano que a nosa comunidade autónoma fixo unha proposta con 58 espazos naturais como lugares de importancia comunitaria a incluír na rede, e que un deles é Os Ancares - O Courel (precisamente o de maior extensión da proposta), votamos de menos información clara do que vai supoñer este plan para o futuro da serra.

Para entender un pouco o que é a clasificación dos espazos naturais en Galicia, hai que facer unha diferenza importante entre Parque Natural e demais categorías. O Parque Natural é aquela zona pouco transformada pola ocupación humana con singularidade de flora, fauna, etc..., Que a fai merecedora dunha atención preferente en canto a conservación. Son parques naturais en Galicia, as Illas Cies, o Monte Aloia, etc...onde evidentemente non hai unha presenza humana que altere a área. A protección dos parques naturais é moi importante; o acceso, na maioría dos casos está controlado e por suposto, ningún tipo de industria pode instalarse nestas zonas.

As demais categorías dos espazos naturais son: Monumentos naturais, Sitios de interese nacional (ámbolos dous son obxecto de protección especial), Zonas húmidas de importancia, Zonas de especial protección de aves e Espazos Naturais de protección xeral ¡Todo un laberinto de denominacións!

Pero a nós o que realmente nos interesa é esta última categoría "Espacio Natural de protección xeral", porque é a que se propón para a nosa serra. Estos son espazos en réxime de protección por ter recoñecidos uns valores naturais, culturais, etc... que, e isto é o importante, se amparan nun réxime compatible cos usos e actividades tradicionais -¡tradicionais!- de aproveitamento ordenado das producións -¡aproveitamento ordenado!- Sendo compensadas todas aquelas limitacións ós seus usos.

Cando no ano 2004 a serra sexa declarada zona especial de conservación, integrante da Rede Europea 2000, a Comunidade Autónoma deberá establece-las medidas necesarias para protexer e xestiona-la zona, asegurando a súa conservación. Pero ¿Que quere dicir isto?

Pois seguramente, calquera proxecto que poda afectar de xeito apreciable o lugar non poderá establecerse na serra, como por exemplo as pizarreiras. ¡Case nada!

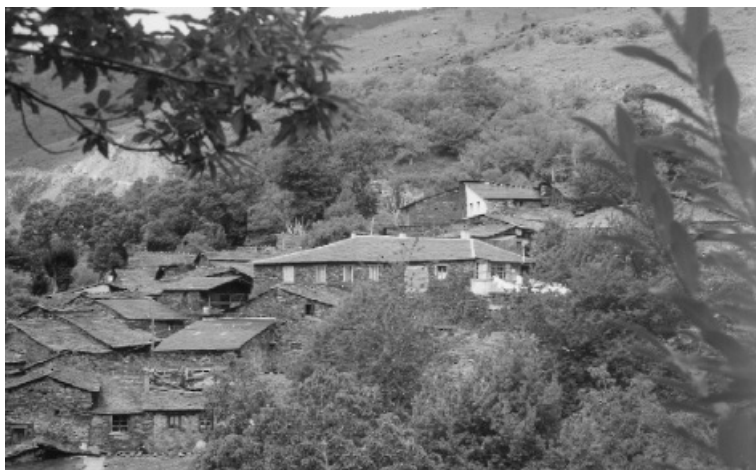
Por outra banda, hai estudos feitos sobre as medidas que poden tomar estas empresas para que poidan seguir funcionando, evitando, por exemplo o efecto negativo das escombreyas na paisaxe da serra, aínda que todos son supostos.

Chegados a este punto témonos que preguntar cousas tan sinxelas como: ¿Cómo vai repercutir a Rede Natura na serra? ¿Van ter que pecha-las pizarreiras? ¿Vai haber, de se-lo caso, algún tipo de compensación económica? ¿Cómo vai afectar este feito na economía do concello?

¿Quén vai respostar estas e outras preguntas?

Dende aquí, demandamos información precisa a quen competa para que se nos diga, polo menos, o que se pretende conseguir coa tan cacareada Rede Natura 2000.

O UROGALLO

FROXAN

URBANO ARZA S.L. URBANO ARZA S.L.

**Traballos de albanelería
Carpintería
Instalación de cociñas**

**Mobles - Ferretería
Materiais de Construcción
Roupa e Calzado**

Folgoso do Caurel (Lugo) Tfno. 982 433026

Folgoso do Caurel (Lugo) tfno. 982 433026

O PAI LOR

Dise que os ríos son parte determinante da historia dos pobos. No Caurel isto é dobremente verdá: O río Lor foi na antigüidade o primeiro camiño de acceso ao Caurel. Na idade do bronce conquería máis relevancia coincidindo co auxe da orfebrería castrexa e tamén como acceso ás explotacións auríferas tan abundantes no Caurel e que avanzan desde a parte baixa dos vales, nos que estaban os xacementos auríferos por sistema de aluvián, hasta as partes cimeiras dos montes.

Seguindo o cauce do pai Lor, os romanos descubriron a gran riqueza mineral do Caurel, dende Castro Portela ata os caborcos situados a beira do Castro de Romeor.

A voz Lor ten a súa orixe no vocábulo latino "aurum-i" que significa ouro. A mesma raíz teñen Oribio, Turubio e, mesmamente, Caurel. Polo tanto, podemos pensar que o noso río foi moi coñecido na antigüidade polo ouro que arrastraban as súas augas. Incluso o lago de Esperante foi destiñado a labadoiro do ouro, habendo de desviar o seu cauce, xenerándose desta maneira ese fermoso chao do Lago de Esperante, parcialmente ocupado polo Camping.

As excelencias do pai Lor xa foron cantadas polo abate Joseph Clayde, nun alto no camiño francés a Compostela, en Pedrafita, cando lle ofreceron troitas do río Lor, chegando a fama das mesmas máis aló dos Pirineos. Neste mesmo senso, tamén o licenciado Molina describiu as esquisiteces do Lor.

O río Lor, cos seus afluentes, é a base na que se sustentou a economía destas terras mentras as ocupou o ser humano. Estou seguro que durante o imperio dos castros a troita do Lor foi un importante sustento. Os verdes prados apostados nas súas aurelas mantiveron a gandeiría do Caurel e síguena a manter. As súas augas foron fonte de enerxía para ferrerías, muíños, aceñas e plantas eléctricas. Certamente unha fonte de vida e beleza sen igual; pero para cantarlle ao noso pai Lor, nada millor ca iste poema de Xesús Galán:

Luis de Vilelo Romeor

RÍO LOR AO PASO POR PENACERBEIRA

RÍO LOR

*Río Lor que cando pasas regas
Os prados do Caurel ameno,
Do Caurel de baixas terras
Do Caurel tan hogareño.
Eres, río Lor; o seo destiño
A súa riqueza e o seu anhelos,
Eres, como río, moi fino,
Cas craras augas do Cebreiro.
De ise Cebreiro bendito
Onde os monxes francese
Viron nacer o milagre
Por seren pouco creientes.
Pasa por: Zanfoga e Trabazas;
Deixando a dereita a Santalla,
Quedando Sixto á esquerda
Situado na montaña.
Corres cerca de Lousada,
Por debaixo de Piñeira,*

*Introducíndote en Seoane
Formando unha fermosa veiga.
Deixas a Mercurín en alto,
A Ferrería Vella nas túas ás,
A estrada vai escoitando
O murmurio das túas augas.
Siguen pola dereita, Sobredo,
Eiriz, Vilamor o Carballal;
Quedan pola esquerda: Carbedo,
Moreda, Esperante, Parada o Real.
Chegas logo a Ferrería
Entre apretada pena,
Pasas xunto a Ferreirós
E logo pola Pendella,
Onde por cauce profundo
Corre a túa auga crara
Que lles serve de recreo
Os pescadores de cana.*

*Segues o teu camiño normal
Hastra chegar ó Sil
Que te conduce ó Miño
E ó final, meterte no mar...*

*Río Lor, Río Lor;
Que no teu camiñar;
Vas levando o mellor
Sin que o poidamos evitar...*

Turismo

CASAS

Rural

CARLOS - COMERCIANTE - DOSINDA

6 HABITACIONES
SALON

APARTAMENTO 4 PLAZAS
COCINA

CASA COMPLETA
3 HABITACIONES

Vilamor do Caurel (Lugo)

Información e reserva: Tfno 982 155 618

AS NOSAS PARROQUIAS:

SAN SILVESTRE DE SECEDA

SECEDA

A parroquia de San Silvestre de Seceda é unha das máis pequenas ou a máis pequena das parroquias do Caurel, referíndonos ó número de núcleos de poboación que a forman. Pertencen a esta parroquia as aldeas de SECEDA, CORTES e LOUSADELA, onde se situaba antigamente unha ferrería.

Linda polo norte coas parroquias de San Xoán de Lóuzara e San Xoán de Seoane, polo Sur e leste coa parroquia de Santa Mariña de Folgoso e polo Oeste coa parroquia de Santalla.

A distancia coa capital do Concello é de 17 Quilómetros.

O deslinde desta parroquia realizado o 24 de novembro do 1752 é o seguinte: "Linda por el lado de Levante con el lugar de Sobredo, feligresía de Santa Maria de Folgoso, del que se divide comenzando por el marco de "beiga darca" y sigue por el castro de "fornelas" al marco de "pena do furado" demarcación que en la parte del sur divide ésta feligresía de la expresada de Folgoso desde donde sigue el "pasadoiro de Eiriz" y de aquí al marco "da pallosa de Miranda", que divide esta feligresía y jurisdicción de Samos y de aquí sigue a la golada do couto "penado de la sierra" que es marco, también divide dicha jurisdicción de Samos de esta feligresía y jurisdicción. De aquí sigue por la parte del norte a "poza de lago" a lengua de "seixo" y a la fuente de la "cisorita", y viene cerrando hasta llegar a "pena ferreira" y al marco de "beiga darca", que es la primera demarcación comenzada por levante".

Os accidentes xeográficos máis

destacados son: As Rozadas (1111 mts.), Alto dos Monteiros (1164 mts.), Pico do Coto (1134 mts.), Beiga Darca (1100 mts.) e a Escrita (1455 mts.). A aldea de Seceda atópase a unha altitude duns 800 metros; Cortes por enriba dos 600 metros e Lousadela sobre 500 metros.

Esta parroquia está bañada polo río Lóuzara e os regatos Montelongo e Seceda. Dentro da variedade arbórea cabe destacar os castiñeiros que forman uns magníficos soutos nos que é habitual encontrar exemplares centenarios, sendo estes a base da alimentación durante séculos. Tamén se poden atopar rebolos, salgueiros, encinas, acivros, abedules, carnabudos, abelairas e noceiras; tampouco faltan as repoboacións forestais con piñeiros. Existen tamén unha gran variedade de árbores frutais: cerdeiras, mazairas, pereiras e os recién chegados kiwis; tamén abundan unha gran variedade de arbustos.

O terreo adicado ó cultivo é fértil aínda que soamente sexa para autoconsumo tanto para as persoas como para os animais, sobre todo porcinos, que, a base de castañas, se coidan para o seu engorde. Seméntanse patacas, verduras e hortalizas. Ata fai pouco, tamén se sementou trigo do país, millo, centeo, garavanzos, etc. Hoxe estes cultivos desapareceron case por completo debido a falta de poboación e á abundancia de animais, como o xabaril, que arrasan os cultivos.

En canto á súa demografía hai que dicir que a parroquia de San Silvestre de Seceda é unha das parroquias da zona que máis sufriu os efectos do despoboamento, é dicir, os habitantes da parroquia víronse obrigados a emigrar para buscar unha vida que lles fose máis cómoda. Debido a isto, pódese dicir que o índice de poboación descendeu en máis do 70% en 40 anos (En 1940 rexistrábase unha poboación de 272 habitantes, mentras que no ano 1981 a penas chegaba ó medio centenar) No Catastro do Marqués de la Ensenada (1752) faciase referencia a 163 casas habitadas mentres que no ano 1981 só había 34 vivendas familiares.

Esta migración, coma no resto da zona, seguiu varios camiños: un primeiro movemento cara terras americanas, sendo Arxentina un dos destinos máis solicitados, por diante de Cuba e Estados Unidos (máis coñecido polo Norte); dicir que a maioría destes emigrantes logo de pasar algúns anos nestes países voltaron ás súas casas. Despois o movemento migratorio sería dentro da península (Barcelona, Bilbao, Madrid e Avilés principalmente). E por último hai que mencionar o movemento cara Europa, sendo os principia

destinos Reino Unido, Suiza e Francia.

En canto ós seus pobladors, tanto Seceda como Cortés conservan un aspecto medieval con casas apiñadas, muros rexos e teitos de pizarra. En Seceda leváronse a cabo obras de recuperación da aldea, sendo declarada en 1994 de interese Turístico e Etnográfico. A Aldea de Cortés posúe as mesmas características que a de Seceda, sendo ambas elixidas para facer unha recuperación das súas casas, obras que se están a levar a cabo nestes momentos e onde se subvenciona unha parte dos gastos efectuados e os veciños aportan o resto.

En canto a casa de Lousadela, hai que dicir que se trata dunha antiga ferrería que tivo a súa importancia nos séculos XVIII e XIX, traballando nela cinco oficiais e dous fundidores. Nos meses de inverno os veciños da parroquia adicábanse a facer o carbón e arrincar mineral para a súa posterior fundición. Esta ferrería pertencía ó Marqués de Viance que a explotaba en réxime de aluguer e incluía vivenda, muíño e terras. Esta industria, ó igual que o resto da comarca decaería e acabaría desaparecendo a finais do século XIX.

En canto o relacionado coa Igrexa hai que destacar a Igrexa parroquial consagrada a San Silvestre. Unha sinxela construción do século XVII, aínda que posiblemente xa existira outra construción no mesmo lugar e que máis tarde se ampliou co atrio que a circunda, estando parte dela ocupada por construcións funerarias, a pesar de posuír un pequeno cemiterio na parte posterior da Igrexa. A construción é de planta rectangular cuberta a dúas augas; a torre está formada por dous corpos e un arco que fai de pórtico á entrada principal coñecido co nome de "cabildo" dende o cal se accede ó campanario que posúe catro arcos. A aldea de Cortés ten unha capela consagrada a San Francisco. Había tamén unha en Lousadela que tiña a característica de estar separada da vivenda familiar, cousa pouco común neste tipo de casas, atopándose hoxe en día en estado ruinoso.

Hai que destacar, que como na inmensa parte dos pobos da zona, en Seceda tamén existen probas da ubicación dun castro, que polas súas características, trátase dun castro romanizado. Como monumentos temos na parroquia unha ponte feita de pedra que os veciños chaman "Ponte Romano" aínda que a que escribe a situaría en datas máis cercanas, posiblemente medieval, tamén existe un acueducto das mesmas características, usábase para levar a auga de regadío por encima do río Lóuzara. Tanto a ponte como o acueducto están formados por dous arcos e pódense ver no lugar de Lousadela.

SARA MARTÍNEZ GALLEGO

Hostal-Mezón
 O Mirador
 MIREILLE TOSONI

Teléf. 982 43 30 64 FOLGOSO DO CAUREL

O CASTIÑEIRO

O Castiñeiro é unha árbore de orixe mediterránea.

A súa orixe, parece ser, é grega e sitúase na localidade de Kastanea, preto de Tesalia. Aunque Plinio, na "natural historia" sitúa que o castiñeiro procede de Asia Menor, e que dende alí foi traído a Italia onde alcanzaron grande importancia.

A castaña vai estreitamente unida á vida do campesino; e xa nos séculos I a. C. Varrón e Plinio consignaban xa sete variedades.

Gracias ás castañas os campesinos románs enriqueceron a súa pobre dieta. Utilizábanse, según dos estudos arqueolóxicos, en purés e sopas, pero tamén se comían asadas ou cocidas. Apicio, que tiña fama de ser un bo gourmet, dicía que como máis sabrosas sabían, eran cocidas, pasadas por un colador e condimentadas con herbas olorosas, salmuera, vinagre, mel e aceite. Unha vella receita dos románs que non estaría mal probala.

A castaña convertiuse nun sucedáneo do pan, coa ventaxa que non había que cosechala e as mulleres de Roma consumían iste fruto nos ritos de Cibeles ou de Ceres cando estaban vedados os cereais.

De tódolos xeitos, foron sempre un alimento vinculado ós máis pobres; aunque paradoxicamente servía para acompañar os pratos de carne ou de caza dos nobres, e máis adiante, co refinamento e a sofisticación da cociña francesa na época de Luis XIV, ou o rei Sol, que, o parecer, foi un innovador na cociña e un tremendo goloso, os seus cociñeiros idearon as castañas confitadas ó forno (ou sexa "o marrón glacé").

A castaña, a que se come, sae duna árbore que se chama *Castanea sativa* que ten abundantes variedades, as que se atopan eiquí no Caurel, e en case que toda Galicia, son as NEGRAL, RAIGONA, FAMOSA, LONGAL E CRISTOBA. Hasta o século XVIII a nosa rexión basea a súa economía, casi exclusivamente, na produción de castañas; hasta tal extremo que xurdiron festas populares na súa honra que aínda continúan celebrándose hoxe: "os magostos".

Nembargantes, este apoxeo rematou no ano 1750, xa que unha terrible plaga asolou os castiñeiros galegos e no seu lugar comenzáronse a cultivar as patacas, coñecidas dende o descubrimento de América, e este tubérculo acabou desplazando a castaña, que hoxe en día volta a recuperar o seu valor nutritivo, culinario e cultural.

Esther-Lugo

TARTA DE CASTAÑAS DO CAUREL

Ingredientes:

½ kilo de castañas, 125 grs. de azúcre, ½ vaso de auga, 6 hovos, 65 grs. de manteiga de vaca, 2 cucharadiñas de azúcre de vinilla, 1 copña de coñac, ½ sobre de royal e 100 grs. de azúcre.

Preparación:

Pela-las castañas ben limpas e poñelas a cocer ca auga e 125 grs. de azúcre. Unha vez cocidas pasalas pola batidora para face-lo puré. Feito o puré engádenselle o resto dos ingredientes, bátese ben, ponse no molde e metese no forno, previamente quenteado, durante uns 40 minutos.

MORENO

No antigo obradoiro do pintor **Avari. MORENO** invita a viño doce a tódolos amantes do CAUREL, non fai falla máis que acreditarlo

ARMANI-MOSCHINO-CALVIN KLEN-DKNY, e moitas marcas máis.

Moreno. • C/Marqués de Ugena, 40 **Sarria** (Lugo) • Tfno.: 982 530 791

O MEL DO CAUREL

O Caurel é unha das comarcas galegas na que se produce unha das mellores melos do país, en especial debido a grande variación de plantas existentes (castiñeiros, rebolos, cerdeiras, brezos, etc.), esto fai que sexa un dos produtos agrícolas máis valorado e apreciado.

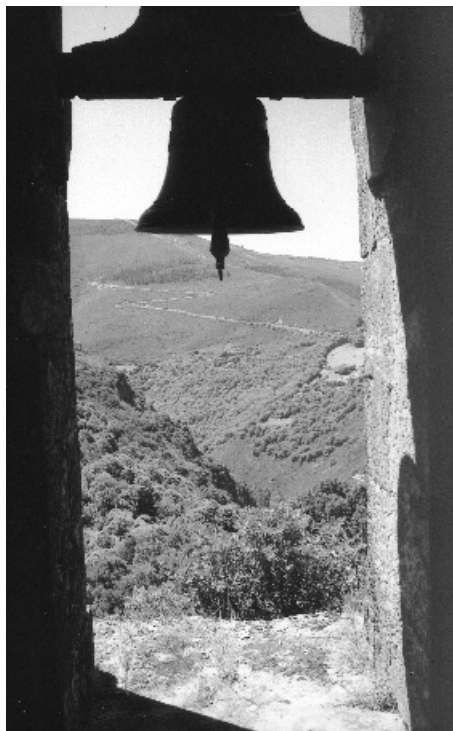
Foi un dos primeiros alimentos azucrados que coñeceu o home, e incluso na Idade Media, a apicultura chegou a ser un elemento de distinción entre as diferentes clases sociais (Nobreza). Durante esta época foi moi utilizada, e xa non só como alimento, senon tamén como produto médico-terapéutico. A partir de 1.743, empeza a caer o

seu consumo, porque xa se pasa a utilizar o azucre de remolacha, pero a partir dos anos 70 deste século, volve a experimentar un importante auxe, en especial debido a un cambio nas políticas de comercialización, ó mellor nivel de vida e ós cambios nos hábitos alimentarios da poboación.

O mel é un produto obtido polas abellas a partires do néctar das frores e de sustancias que segrega outras partes das plantas (follas, troncos, etc.). As abellas liban os zumes dos vexetais, combinandoos con sustancias específicas propias, que despois almacenan e deixan madurar nos panais da colmea.

Na produción de mel a partir do néctar, entran dous procesos, un de tipo químico, a transformación enzimática do azucre do néctar polas enzimas que segrega as abellas, e outro físico, a redución do contido en auga, que nun principio pode chegar a ser ata dun 70%. O proceso de transformación e concentración continúa nos panais ata que madura o mel.

Na súa composición entran a auga, diversos azucres, vitaminas, sales minerais e factores antibióticos (xermicidina).

CAMPÁS DE VILAMOR

Usos do mel

É un excelente alimento, polo seu contido en vitaminas, minerais e resto de principios nutritivos. É o mellor dos azucres como fonte de enerxía para o organismo, posto que se asimila directamente no intestino delgado. Ademais non dana os dentes, e non é perxudicial para os diabéticos, sempre que non se abuse...

Dende moi antigo usouse como medicamento contra certas enfermidades, sobretudo para combatir infeccións (de ollos, de garganta, de nariz, etc). Tamén se utilizou para curar feridas, mordeduras de animais, envenenamento por setas, etc.

O valor curativo do mel atribuese o ácido fórmico, un poderoso antiséptico e antirreumático.

Un dos azucres do mel (a fructosa) exerce unha acción vasodilatadora e diurética, actuando como tónico do corazón, facilita a circulación e a irrigación do sistema coronario. Normaliza a tensión e ten efectos positivos contra as úlceras gástricas e duodenais.

Por último decir que o mel tamén se utiliza como produto de beleza, a pel benefíciase das súas propiedades tónicas e bactericidas, dándolle a ésta vigor e firmeza, polo que se utiliza na elaboración de pomadas e cremas.

MANUEL ÁLVAREZ
Froxán

Turismo rural Casa de Hospedería Casa CALELLON

3 HABITACIONES CON BAÑO
COMIDA CASERA-CORDERO POR ENCARGO
PASEOS A CABALLO

Seceda do Caurel (Lugo) Tfno. 982 185 409

ARENAL

P E R F U M E R I A S

Droguería

Parafarmacia

Dietética

Alimentación Infantil

felices fiestas

Calvo Sotelo 93-95
-SARRIA-

Rúa Cardenal 33
-MONFORTE-

ARENAL ES MAS BARATO

Ruta do Túnel-Acueducto Romano de Romeor

A ruta da que imos falar a continuación, *ruta do Túnel-Acueducto Romano de Romeor*, está situado na antiga louseira que había na mencionada aldea na faldra do monte do Sumedo. O lugar onde se atopa concretamente este Túnel, coñecido tamén como *A Antígia* ou *Cova da Louseira* é denominado polos veciños *Monte das Valiñas*. Este túnel ou canle para pasar a auga do Carrozo da Escada foi construído entre os séculos I a III d.c., posiblemente coa finalidade de aproveitar a auga para lavar o mineral aurífero (Minas auríferas romanas de Millares e do Torubio, próximas á aldea de Romeor). A súa lonxitude non sobrepasa os cen metros e dada a súa altura pódese facer o percorrido de pé e sen dobrarse salvo na metade que hai que inclinarse un pouco para evitar o choque frontal contra a pedra. Aconséllaselles a todos os visitantes que vaian equipados con botas de auga ou zapatos de montaña e unha lanterna para poder atravesalo sen ningunha dificultade, posto que en calquera das estacións do ano sempre imos encontrar algunha auga que se filtra na terra do ucedo.

¿Como facer para chegar a esta *Canle* escondida entre as

TUNEL ROMANO DE ROMEOR

Ildara de Romeor *Ildara de Romeor*
fía e canta no Sumedo *olla e cala pro ucedo*
á raia do albor *á raia do solpor*

(Uxío Novoneira. Os Eidos)

pedras no medio das uces?

Moi doado, non hai perda ningunha; vindo de Millares cando acaba a baixada hai un indicador á dereita que nos leva á aldea de Romeor onde imos atopar indicadores que nos conducen ao Túnel. O aconsellable é deixar o coche neste punto, na orella da estrada, dado que é posible non atopar un sitio adecuado no núcleo para estacionar. Unha vez na aldea de Romeor o percorrido só pode ser camiñando, xa que as condicións orográficas non permiten facelo doutro xeito, haberá que camiñar por camiños con moitas pedras, auga e sendeiros estreitos. Aínda que o camiño está perfectamente sinalizado non se pode deixar de mencionar algúns puntos de interese polos que o camiñante deberá pasar; seguindo sempre á beira do río Romeor ou Río Maior (RIVUM MAIOREM), orixe do nome da aldea, imos ver á marxe dereita do río un muíño de auga, logo, no final da aldea, en Penatallada, onde se xunta o río que ven da devesa coa auga que baixa do Carrozo da Escada, hai que deixar o río á esquerda e seguir o camiño de pedra que temos á fronte; unha vez acabada a costa máis pronunciada o viaxante estará no lugar chamado "A Medorra" desde alí pode ver á man dereita un monte con piñeiros chamado Chao da Tara onde está situada a Aira dos Mouros (orixe de moitas lendas populares). Despois de camiñar uns metros polo sendeiro, antes camiño de carros, hai unha bifurcación que debemos coller á esquerda; continuando a subida teremos que desviarnos novamente á esquerda para atravesar os cascallos da antiga louseira que nos levan á entrada do túnel (para as persoas que teñan vertixe sería convinte que non atravesasen os cascallos e que continuasen o Carrozo da Escada para entrar pola saída). O tempo que se tarda en atravesar o túnel é mínimo pero resulta unha visita moi interesante e ¿como non? ¡Un percorrido cunha panorámica abraiante!

DIFICULTADE.

Media. Non apta para persoas discapacitadas en cadeira de rodas.

PERCORRIDO TOTAL DA RUTA.

3 kms.

DURACIÓN.

1 hora (ida e volta)

ALTITUDE POLA QUE DISCORRE A RUTA.

Entre 960 m ata 1050 m aproximadamente

MELLOR ÉPOCA PARA A RUTA.

Todo o ano, preferiblemente de maio a novembro por seren os meses de menos chuva.

ROUPAE CALZADO.

Roupa cómoda para camiñar e botas de montaña

IMPRESCINDIBLE.

Unha lanterna

(1) Buscadores de tesouros que atopan ouro mido, logo ciscano por todo o monte de Bustelo e este estará brillando durane moitísimos anos, sobre todo pola noite.

Para máis información sobre a ruta diríxete en Froxán a:
ASOCIACIÓN "FONTE DO MILAGRO"

CASA DE COMIDAS

ANDURIÑA

COMIDA TÍPICA DA ZONA
POSTRES CASEIROS

SAN XOAN –SEOANE, O CAUREL

TFNO. 982 43 30 66

CASA CONSTANTINO

HOSPEDAJE Y COMIDAS CASERAS

APARTAMENTO DOS HABITACIONES DOBLES
GRUPOS HASTA 8 PERSONAS

ESPECIALIDADES EN COMIDAS CASERAS:

□ Tabla de embutidos caseros □ Tortilla campera □ Tortilla campera
□ Cordero de Caurel □ Ternera de la casa □ Variedad en postres caseros

Venta de camisetas y otros artículos de Caurel

Folgozo de Caurel (Lugo) Telf. 982 433005

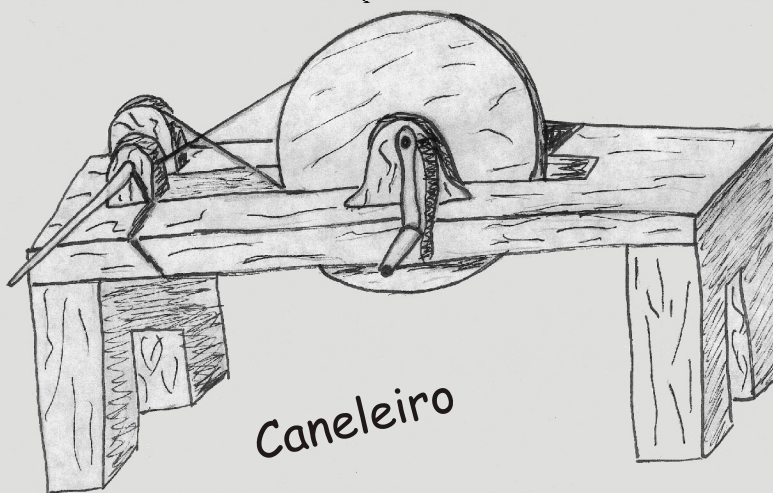
Artesáns do Concello de Folgoso do Caurel

"As tecedeiras"

Na terra máxica de fontes milagreiras abundaron dende antigo numerosas **tecedeiras** que coma **Isolina Vila de Froxán** durmían os nenos co "canto" do tear. Isolina xa non tece pero é quen de contar vellas historias que escoitou mentres tecía. O oficio foise transmitindo de avoas a nais e destas ás fillas, como sucedeu coas irmás **Gancedo, Elisa e Emilia** de Vilasivil, que actualmente teñen o seu obradoiro en **Seoane**. Elisa é "mestra artesá" na arte do tear, as irmás Gancedo seguen a facer primorosos traballos: sabas, toallas, colchas, e unha chea de pezas en liño, lá e algodón. O mesmo acontece en **Folgoso**, onde **Maura Zarauza**, aprendeu o oficio da súa avoa, e coma ela, segue a plantar o liño que máis logo recolle e seca, e despois de fiar, vaille dando xeito ao fio no tear do que, máis tarde saíran colchas de liño de debuxos fermosos e vivas cores.

Carmen Barreiro, cando chove non pode ir ó campo, é entón cando aproveita para tecer na recóndita aldea de **Visuña**, do seu antigo tear saen colchas de liño e lá traballadas con moito esmero. ¡ Máis outros teares deixaron de funcionar!, como os das señoras **Carme Celeiro, Emilia de Fidalgo e Benita Rivera**, todas elas de **Paderne**, nin sequera tece a señora **Carme de Rodrigo**, tan dada a combinar as cores fortes, que nunca tivo medo a mesturar o rosa co morado naqueles tempos. Tampouco soan os teares de **Vilasivil**, xa non tecen as señoras **Eloina Pombo, Elena Chaos e Carmen Jato**, nin as tecedeiras de **Pedrafita, Elvira de Aira e a de Locay de Abaixo**. O canto do tear tamén deixou de soar en **Mostad**, xa non traballa a señora **Elena** e tampouco **Esperanza**, que noutras épocas chegou a ensinar ás mozas que viñan dende o Bierzo aprender con ela.

É tempo que os teares da serra volvan a "cantar" ó son da gaita que envexou o rumor do tear que soaba no cume dos altos tesos.

TECEDEIRAS

ARTESÁNS DE INSTRUMENTOS MUSICAIS

ARTESÁNS DA MADEIRA

CESTEIROS

FERREIROS

"Artesáns de instrumentos musicais"

Foron moitos os **gaiteiros** da serra do Caurel que construíron os seus propios instrumentos, como é o caso do finado **Manoel María de Mostad, "O Follacas"**, ou como fixo **Xosé Antonio**, o gaiteiro de Romeor. A gaita é unha constante no Caurel, os rapaces aprenden a tocar o instrumento. Dende hai anos, existe un **obradoiro en Noceda**, onde ensinan a construír gaitas aos alumnos da **Banda de gaitas do Caurel**, que dirixe **Xosé Luís Foxo**. O son da gaita resoa na montaña, o que imprime ritmo ós artesáns que traballan noutras aldeas.

"Artesáns da madeira"

A abundancia do castiñeiro no Caurel, motivou que dende sempre floreceran artesáns que traballaron a madeira. Algúns comezaron acariciando unha rama cunha sinxela navalla co fin de facer un bastón, outros, utilizaron gubias, trenchas, cepillos e mazos cos que foron dando forma a rústicos traballos.

Alejandro Caballero de Ferreirós de Arriba, dálle forma ás rústicas tallas, mentres o seu veciño **Xosé Luís Ramil**, da xeito a

HOSTAL RESTAURANTE

A Fontiña

En la Sierra del Caurel

- Habitaciones con baño y calefacción
- La mejor comida típica de la zona:

- Grelos con castañas
- Entremeses de la casa
- Churrasco y cordero
- Tartas caseras

Seoane del Caurel, Telf.: 982 43 31 06 (Lugo)

pequenos xugos.

Quini, a partir do que a natureza lle regala, utiliza os troncos que encontra nos camiños de **Froxán**, dos que ás veces lle saen "caras", e noutras ocasións estranos personaxes.

O señor **Arturo Montero** de **Vilasivil** fai carros de bois en miniatura, moi traballados. **Mari Carme** de **Vilamor**, a partir de pequenas caixas que trata con zume de froitas ou hortalizas co fin de darlle cor, pinta paisaxes do Caurel nas que reflicte a súa paixón pola terra que a viu nacer, en cada unha das caixas vai un cachiño do Caurel. ¿Que dicir de **Paco "O forestal"** que quere conservar as súas obras no anonimato?, no seu obradoiro de **Folgo**so talla calquera cousa que se lle poña diante: casiñas, letreiros, xoguete...etc, habilidades creativas non lle faltan! A modestia é o que lle impide mostrar a Paco os seus traballos.

Noutros tempos, os artesáns da serra do Caurel facían carros, escanos, angazos, axadas, xugos, cambelos, bandoxos etc, o progreso deu paso ás máquinas, pero aínda quedan moitos que seguen a facer nos tempos libres traballos artesáns, como queda xente que fai cestos.

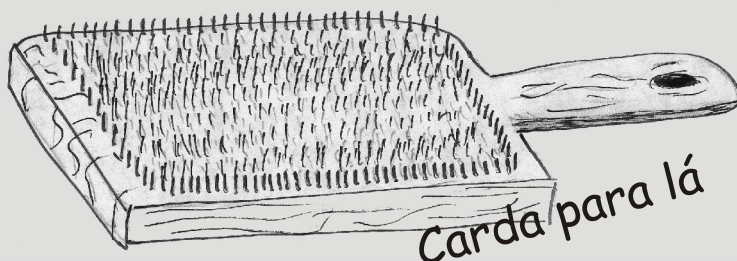
"Os cesteiros"

Na terra da "Candeia" mergullada entre os brazos dos castiros, os cesteiros entrelazaban

os xuncos dos que saían os cestos, outros utilizaban as xestas para o mesmo fin. Houbo cesteiros en **Pedrafita**, o señor Sabino de Locay e Antonio de Carrete, hoxe, xa non queda quen faga cestos na aldea "da Pedra". Para encontrar cesteiros hai que achegarse a **Ferreirós de Arriba**, onde varios veciños seguen a practica-lo oficio, como sucede con **Felix** que tras recolle-lo material do campo, cunha rapidez asombrosa trenza os xuncos, os piornos, ou as xestas como viu facer ós seus antergos. O mesmo acontece con **Antonio Álvarez**, que tamén é de Ferreirós, aínda que vive en **Seoane** e fai cestos de calquera cousa, tanto lle dá xestas como cables da luz. ¡O caso é darlle á trenza!...

"Os ferreiros"

O señor **Francisco Iglesias** segue a traballa-lo material na súa **fragua** de **Carballal**, como fixo sempre. Despois de poñer-lo ferro ó lume, colleo cunhas pinzas e "mazao no xunque co martelo".

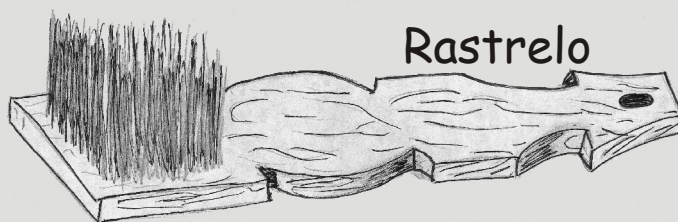
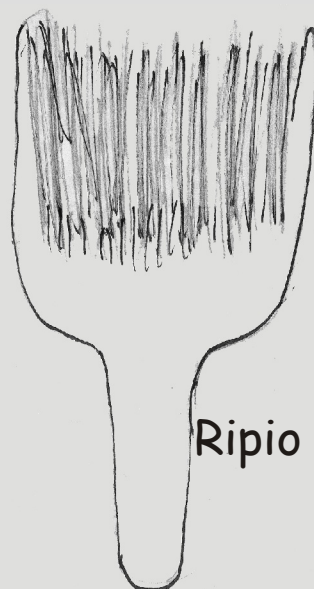

etcétera de traballos artesáns que xuntaban para baixar ás feiras de Seoane e Ferramulín co fin de vendelos. O Caurel, foi e aínda é, terra de grandes artesáns que seguen a traballar no silencio dos altos cumes, pero moitos seguen agachados baixo as lousas. Dende estas páxinas animamos a todos eles a que saian da luz do candil á luz do sol que aluma o pico do Piapaxaro.

Mercedes Vázquez Saavedra.

Viaxeira que no verán do 99 foi en busca dos artesáns do Concello de Folgo

Nas aldeas do concello de Folgo

Debuxos: Elena López

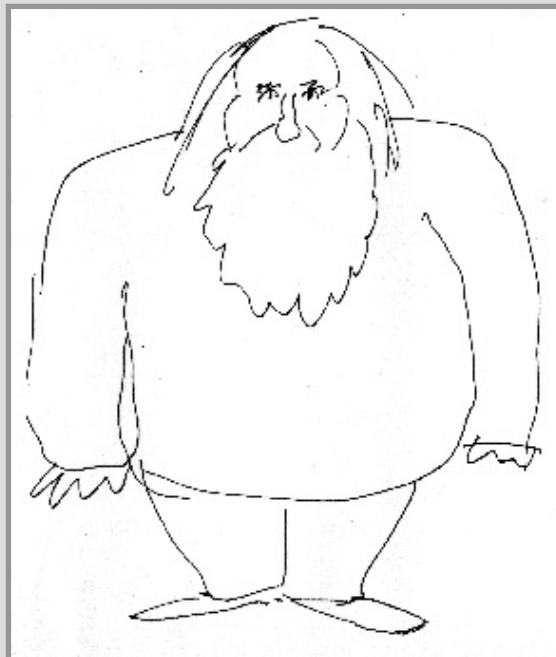
SANDRA CANCELA

C O C I Ñ A S

RUA MANUEL MARIA 2-4 BAIXO. LUGO. TLF 982 203 985 e-mail:cancela.cocinas@teleline.es

¡SEMPRE SERÁ OUTONO! ELEXÍA A UXÍO NOVONEIRA

*Hoxe as campás de tódalas campás da serra do Caurel,
tódalas campás tanxen, debuxando as súas badaladas de bronce
|na chuvia deste día.
Pia Paxaro, Formigueiros, Cido io Souto de Parada ficaram orfos
|pola túa ausencia.
Veleiquei outra vez xuntos a carón da devesa das nosas lembranzas,
Manuela e Xosé de Parada: nun sono de idas e voltas
María Mariño: a nebra hoxe raxoume que non sei de min
Roverto Martínez: ¿pra que anticipar o final que sempre volta ó
|comenzo?
E tódolos trouxeiros e xoglares dista Galiza que tanto amaches
Todos xuntos, pelengrins niste día, subiremos a cabalo dos cabalos
|o camiño da Ruqueira
A procura daquil espazo de silencio e soedá
nun abraiante estoupido de carnabudos, xardóns, teixos e faias.
Todos xuntos baixo daquil ceo inmenso a ollar o paso inorde do
|tempo.
¡Para todos nós sempre será outono...!
Pontedeume, 1º novembro 1.999
Moncho Requeiro.*

O CAUREL

*As vacas no campo
pacen moi ben
pois a herba do Caurel
moi verde é.*

*O Castelo do Carbedo
ben bonito debe ser
pois moita xente
veno ver.*

*Hai moita auga
Hai moito verde
pero o que nos falta
é que a xente se quede.*

*Hai montañas moi altas
devesa con moita arboreda
fontes con auga rubia e branca
camiños con moitas pedras*

*e debaixo delas saen culebras
Camiñante ven ó meu pobo
alí fonte de auga fresca hai
nela faia con sombra inmensa
e todo xunto frescura dá.*

(Luna)
Rocio Fernández Méndez.- 7 anos
1º premio na categoría infantil

MONTAÑAS DO CAUREL

*Montañas altas do Caurel
cheas de vida e soidade
que coa sabia das árbores
faise o anelo da noite.*

*Montañas bonitas
e caladiñas á vez,*

*cheas de árbores e xestas
que lle dan bonitas cores
a paisaxe do Caurel.*

(Thorpe)
Brais Chousa Arza.- 12 anos.
3º premio na categoría infantil

NUN RECUNCHO DO CAUREL

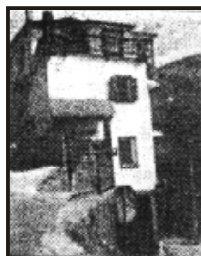
*Entre estes montes de
Villamor
tran tranquilos e
silenciosos
onde vive a aguia real
e outros animais tan
fermosos.*

*Ó amencer
cando o sol ás montañas*

*lle da a cor do ouro
saen os animais, pois
queren
contemplan este tesouro.*

*Eiqui hai soutos de
castiñeiros
e outras árbores do
Caurel
escondidos no monte os
albares
dos que recollemos rico
mel.*

(Melocotón)
María Vila López.- 11 anos
3º premio na categoría infantil

Hospedería Bar
FERREIRO

- Habitaciones con baño
- Comidas de la zona

Telf.: 982 43 30 65 - 982 43 30 23
Seoane do Caurel (Lugo)

No mes de agosto o Concello do Caurel organizou un certame literario denominado "Uxio Novoneira". Eiqui publicamos os traballos clasificados nos primeiros lugares en cada categoría.

PEQUENAS GRANDES LEMBRANZAS

Din que todas as persoas lembran unha etapa da súa vida cunha maior intensidade. Poden ser unhas semanas, uns días ou inclusive uns segundos nos que o infatigable tempo fai un alto no camiño e enfeitiza a nosa existencia... é no trascuro dises eternos intres cando o noso corazón latexa cunha forza tal, que nos leva á loucura; pero non a unha loucura insana e autodestructiva, senón a isa loucura corda, necesaria en pequenas doses para poder facerlle fronte a un mundo que ás veces parece darnos as costas... Pois ben, eu tamén tiven a miña época dourada na que ise gran e cálido astro que é o sol parecía non ocultarse xamáis.

A miña historia comezou unha noite calurosa de verán de fai xa algúns anos: os suficientes para dar-me conta do lonxe que quedou aquel anaco do meu pasado e do breve que é a nosa estadia aquí, no planeta da vida, na terra. Aquela noite estaba deitada na miña cama escoitando música. A fiestra estaba aberta pero apenas corria o aire, polo que unha grande sensación de asfixia encerrábase entre aquelas catro paredes. Xullo despedíase dun xeito precipitado para dar paso ó mes de agosto e alí estaba eu, sen nengún plan- nin sequera un mal plan- co que darlle un rumbo definido as miñas vacacións... de súpeto, o teléfono soou. Ise molesto ruído que tantas veces logrou sobresaltarme, foi o responsable de librarme duns pensamentos baleiros e dun ambiente irrespirable. Unha voz amiga anunciábase ó outro lado da liña ca miña sorte, da que tanto me queixara, ía cambiar (je de qué xeito o ía facer!). Propoñíame facer unha viaxe. A miña resposta afirmativa foi o derradeiro que lembro daquela conversa telefónica.

Uns días máis tarde chegamos ó noso destino. Atopabamonos ante un paraxe cunha beleza que eclipsaba a todo aquel que a contemplaba. Era unha beleza

perfecta, indescribible; unha beleza que facía empalidecer a ceos e mares; unha visión da natureza no seu estado máis puro, onde as formas dos montes, ríos e prados configuraban un entramado harmonioso de liñas e curvas. Aquelas terras virxinais do Caurel eran, sen dúbida, un agasallo para os sentidos do ser humano que recobran o seu esplendor diante daquel cadro impresionista pintado polos mesmos deuses.

Case sen darnos conta comezamos a camiñar por un sendeiro que nos abría o paso cara ise paraíso terreal. Nada era produto da miña imaxinación; non estabamos a soñar. Toda aquela riqueza vexetal, aquela gama de cores que calquera artista desexaría ter na súa paleta... era real. Os zorros, coellos, xabaríns, corzos, etc... corrían en liberdade polo seu hábitat natural, mentres cas aguias, corvos gaviáns e demais aves, apoderábanse dun ceo transparente, alleo as nefastas consecuencias da contaminación.

Os nosos pasos rompían o silencio sepulcral do lugar. Ise silencio tan apreciado nun mundo ensordecido polo exceso de ruído. A tranquilidade era parte de aquela serra que daba a impresión de non ter sido visitada antes polo home. Gustábanos crer que nós eramos as primeiras en pisar o Caruel e comparabamos a nosa satisfacción coa que o norteamericán Neil Armstrong debeu experimentar cando no 1969 deixou impreso o seu vestixio na superficie lunar por primeira vez.

Mentres os nosos pensamentos cabalgaban polo ar, chegamos a unha

ALBORADA DO CAUREL

aldea que cun gran equilibrio sostíñase no alto da montaña. Trala decepción inicial ó comprobar que non eramos os únicos mortais que disfrutabamos daquelas vistas panorámicas, quedamos engaiolados coa hospitalidade daquelas xentes, que conseguiran integrarse plenamente coa natureza a cal mostraban un gran respecto e agarimo.

Dende entón, levo aquel recuncho gardado na alma, protexido dos problemas orixinados nas grandes urbes e dos desperfectos que ista época contemporánea trouxo consigo. Aquela viaxe enriqueceu o meu mundo interior. Agora cando me sinto perdida regreso ó Caurel. Na inmensidade dos seus montes coas súas maxestuosas cumes que conseguen afagar o manto celeste que nos cubre e coas súas faldas bañadas por ríos e manantílos, recupero a ilusión por vivir e reconciliome co mundo.

(Raquel Touzón Rodríguez)
1º premio na Categoría Xuvenil

CASA CATUXO

COCINA NATURAL DE LA TIERRA

Teléfono para encargos: 982 16 52 13
Ponte de Valdomir - Folgoso do Caurel

PEPÍN

Pepín era un leñador moi bo cos demais, sempre lles axudaban os seus traballos e facía moitas cousas coa madeira, pero un día ninguén tiña nada que facer, el tampouco...

Entón decatouse de que se perdera, en realidade metérase dentro dunha árbore, pero el non o sabía. Nesa árbore sufría grandes e divertidas aventuras; como toparse con xigantes e meigas malvadas que o querían cocíñar, convertilo en mesa ou nun pao...

Ás veces íase polas raíces pero voltaba coa auga que chupaba a árbore.

Un bo día Pepín encontrouse cunha ratiña que por sorte era coma el: axudaba a todos os que a necesitaban.

Pepín dixo:

- Chámome Pepín, ¿e ti?
- Eu chámome Rosa e estou aquí dende hai dous anos porque non souben o camiño de volta e agora estou ben aquí. Como vexo que te perdistes pódooche dicir cal é a saída.

Pepín estaba moi contento, lembraba a xente do seu pobo.

Rosa dixo:

- A saída está ó final das raíces, pero tes que prometer que non volverás toca-las árbores, ou as raíces non te deixarán saír.

Pepín deulle as gracias e marchou. Fixo o que prometera.

Cando chegou ó seu pobo todos estaban moi contentos de velo. Entón deixou de ser leñador, foi o mellor amigo do bosque, aunque todos pensaban que quedara un pouco tolo dende aquela aventura.

(Margarita)

Paula Blanco Carreira.- 11 anos
2º premio na categoría infantil

A PRESENTIDA FELICIDADE (¿)

O ostracismo cerníase na miña persoa. Silencio inquedaante máis que en certa medida tornábase lisonxeiro.

Refuxiábame de modo sectario na quietude, que convertía a miña persoa en "adepto-tipo" (submiso idólatra do escritor que propiciaba a evasión: Sartre, Rimbaud, Göete, Spinoza...).

En "busca do tempo perdido prusiano" percorría a miña existencia; sen outro obxectivo que o de ampliar o meu saber (ou ignorancia) descubrindo e profundizando noutros mundos alleos. Máis nada me satisfacía.

"Padece depresión" zumbaba na miña cabeza; bisbeos nocturnos, nocturnos de complicidade que confluían en miradas de resignación paterna.

Nihilismo crónico. Non era feliz.

En ocasións, desexaba borrar dun plumazo as inquedantes preguntas que me atenazaban; conseguir o ansiado equilibrio anímico.

Tentei disfrazarme en vanalidades, adecuándome "ao establecido" sorrisos finxidos, comentarios baleiros e falso optimismo irónico.

Observaba pacientemente desde a miña egolatría a "rabaño que me rodeaba", simple desde a miña presunción de superioridade, tentando achegarme ao seu ser e posición.

Era admitida, en ocasións entre eles; que dirixían lacónicamente os seus ollares para, posteriormente adentrarse en conversas das que acababa fuxindo.

Tecía unha densa tea de araña en torno a min, como evitando discernir os meus sentimentos.

"É moi rara e algo autista", quizáis si o fose e, no fondo gozaba coa diferenza. O pracer masoquista da consciencia da tristeza baseada na soidade rebotaba como unha pelota que só eu podía recoller:

partido de frontón onde a parede inmóbil devolve eternamente a pequena esfera ao único xogador (¡Qué ironía, imposibilidade de victoria!).

Consulta psicoanalista e tensión familiar; ironizaba co suposto "complexo de Electra" atribuído, mais corroboraba as súas afirmacións de 6.000 pts. á hora.

Quería morrer, ¿importaba iso? Non o sabía.

O meu ateísmo impedíame asirme á figura teolóxica; profundicei en correntes relixiosas varias: Buda, Alá e o deus cristián tentaron servir de pilar, busquei a Fé máis a lóxica impedíame atopala.

Desexaba algo sen saber o qué.

Entón encontreite. A túa chegada impediu a coñecida crónica en páxina de sucesos de "Suicidio Adolescente", imprimíchesme un entusiasmo real e perigoso máis someténdome á lenta tortura posterior (que en principio non puiden ou non quixen ver).

Xa nada me importaba; ofrecíchesme un obxectivo, algo polo que loitar: o conseguirte.

Ansiaba os breves e fugaces momentos posteriores á túa chegada, a tibia sensazón de benestar que superaba o procaz orgasmo nocturno; a música penetraba no meu organismo enchendo e relegando a miña férrea conciencia crítica.

Necesitaba da túa presenza, mais conforme te encontraba, o meu amor resultaba máis adictivo.

Tiña medo de sobrepasar os límites físicos pero quería pracer; non conseguín ser prudente e perdinme ao mesmo tempo que te abandoaba.

Deixei o meu corpo, a miña vida e o meu existencialismo pintado de gris en pós túa; lápida barrolenta polo pranto que recorda que te quero, heroína.

(Galiza)

Lucía López Pérez

2º premio na Categoría Xuvenil

PANADERIA- SUPERMERCADO

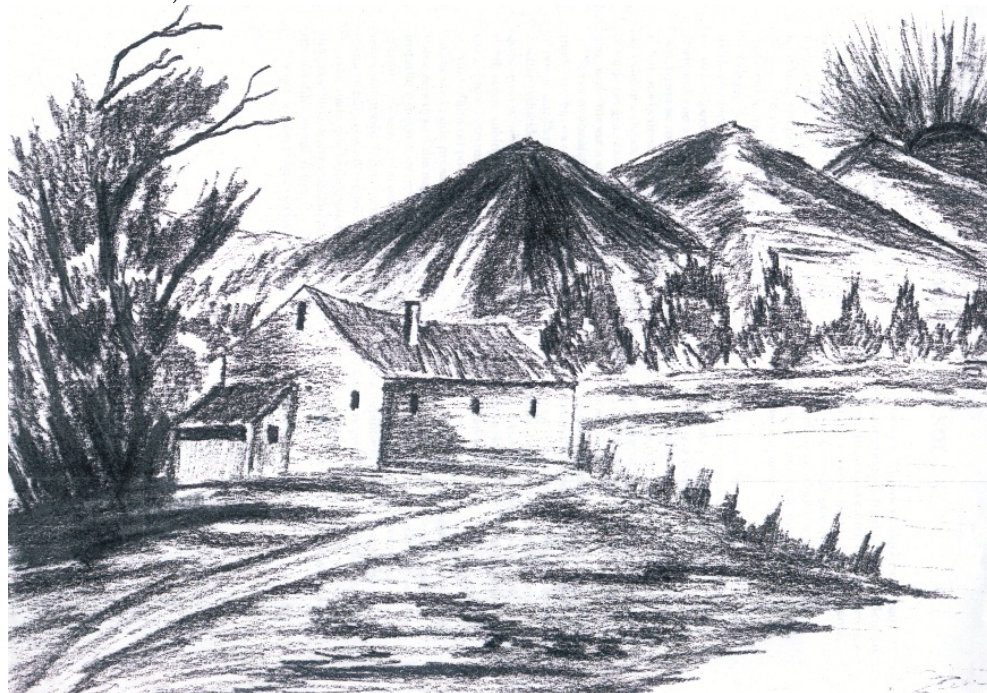
ALEJANDRO

FOLGOSO do CAUREL (Lugo)

Tfno. 982 43 30 87

OUTRO DÍA DE SOL

Entreabrindo os ollos, miro hacia a ventá. É un día calquera, dun mes calquera. O ceo está despexado, pero, por ser aínda moi cedo, presenta unha cor pouco definida, turbia. Mentras intento levantarme e rompo a pereza que me invita a permanecer na cama, dirixo outra vez a mirada á ventá e... ¡ahí está! Unha ancha franxa luminosa coroa a montaña de enfrente, acaba de aparecer o astro rei, e empeza a ilumina-lo novo día, un día que quen sabe... incluso pode ser o derradeiro. A franxa luminosa segue descendendo, montaña abaixo, con lentitude, sen presa, pero sen pausa; despois duna noite de insomnio, lé tan agradable a luz do día...! Levántome disposto a empeza-lo día, afronta-las ocupacións, intentar ser feliz, conseguí-lo meu obxectivo, a miña meta.

Ó cabo dun bon rato saio a rúa. A luz solar avanzou montaña abaixo, un longo cacho, axiña chegará ata min; empezo a camiñar hacia un lugar máis ben aberto, acelerando así o encontro, percibo a súa presenza, está próximo... Un raio incide nos meus ollos obrigándome a aparta-la mirada, ante ise forte destello de luz e vida, de luz e calor, síntome ben, como se me inundase de enerxía e vitalidade. O sol avanza e moitos de nós, inmersos nas nosas ocupacións esquecémonos que todo o que facemos non sería posible sen esa fonte de vida, que dende o alto parece vixiarnos. Esquecémonos por un momento da súa presenza ata que un gran nubarrón eclipsa a súa luz.

Entón miramos hacia arriba e comprendemos que necesitamos a súa enerxía e que non podemos vivir sin el.

Segue avanzando e, á última hora cando está a punto de ocultarse tras esa montaña que á mañá recibiu os seus primeiros raios, unha fresca brisa azouta a miña cara. Non podo evita-la nostalgia. Permanece un pouco sobre o horizonte, como despedíndose. Empeza a caer ata quedar reducido a un minúsculo punto luminoso que acaba por desaparecer. Sinto tristeza ó quedar na sombra... aínda baña os cumes das montañas máis altas, pero cunha luz tenue, débil, segue subindo, montaña arriba, cada vez con máis rapidez e xusto no tramo final esvanécese bruscamente coa mesma rapidez que

á mañá apareceu.

Aínda falta un pouco antes de que a noite caia. O ceo presenta agora unha cor rosa-anaranxado que presaxia que mañá será ioutro día... de sol! Penso que anque o fenómeno volva repetirse ó día seguinte, quizáis xa non sexa de todo igual, algo puido cambiar. Cada instante é único e irrepetible ou éson eu o que cambio? Non o sei. Supoño que as dúas cousas. Divísase unha estrela no firmamento. A primeira. Pouco a pouco van aparecendo máis, ata quedalo ceo escuro xa cuberto de puntinhos luminosos parpadeantes. Por un instante baixo os ollos e todo

ó meu arredor está escuro, negro. Parece outro lugar, outro mundo, nada queda daquela luz cegadora, en algunha parte do planeta, outras xentes, con outras culturas, estarán gozando da súa presenza e cando deixen de facelo, posiblemente moitos diles sintan o mesmo ca min.

Deixo por un momento as cavilacións. Ó fin e ó cabo mañá será ioutro día... de sol!

JESÚS ALFONSO PARADA JATO
MEIRAOS - CAUREL

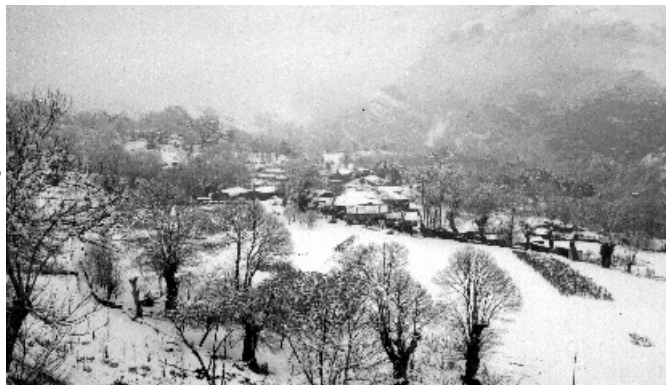
BAR VEYMA

Folgueiriñas, Fogoso Do Caurel
Tfno 982 433 016

PREGUNTAS E MÁIS PREGUNTAS

Ainda son unha cativa e sin embargo moitas veces sintome vella. Días coma hoxe, sentada á beira dun souto, doume conta do rápido que vai a vida. Fai uns anos xogaba, saltaba e disfrutaba correndo a través dos soutos, por entre os castiñeiros, comendo castañas verdes... e hoxe apenas estiro os brazos para collelas. ¿Tanto cambiou a vida?, ¿Pásalle esto a todo o mundo? Non, a todos non, pois estou farta de ver os meus avos collendoas para min coa mesma ilusión que eu o facía de pequena, pero eu non o fago ¿por que? Quizais sexa porque a sociedade, por sorte ou por desgracia, cambia, e nin, tan siquiera, este pequeno recuncho, anclado nas montañas de Lugo, foi capaz de pasar inadvertido. Nin O Caurel se pudo librar deste fenómeno de modernización,

ONDE XUNTAN LOR E LOUZARA

do avance tecnolóxico que fai, que, rapaces coma min, prefiramos a música duna consola ó son dos nosos pasos pisando por entre as follas, unha hamburguesa a un bo magosto... e non podo evitar que broten as bágoas porque sei que si nós non o evitamos ninguén poderá volver a disfrutar daquela vida do Caurel de antano. Se nós non facemos nada pronto polas vellas costumes da nosa serra, e aínda que as árbores e as montañas se manteñan no mesmo sitio, o espírito do Caurelán desaparecerá, se xente coma min, que aprecia e ama O Caurel, non o libera das poutas da europealización ¿Quén o fará? ¿Qué será dentro duns anos O Caurel se ninguén reivindica a cultura Caurelá? ¿Qué pasará si seguimos deixando que os que se creen máis grandes nos asoballen?...

Son moitas as preguntas que circulan na miña mente, e só me queda recordar que o verdadeiro corazón do Caurel, fora de que ó mellor pensen os de Quiroga, é o espírito da xente que vive e disfruta del, e só se este se mantén vivo, sin intereses económicos, podemos dicir que O Caurel tamén o está.

SONIA VILA VISUÑA
VILAMOR

A Asociación Cultural "FONTE do MILAGRO" está a organizar os seguintes actos:

II Festa da Pisa en Froxán

Ante a boa acollida que tivo o ano pasado a demostración da pisa das castañas secas, labor esta que non se facía manualmente dende fai moitos anos, este colectivo tratou de recuperala para que as xentes máis novas coñezan esta labor que tanto se fixo no Caurel e que os máis maiores lembren aqueles días, nos que os sacos estaban toda a xornada, e case que todo o Outono, con ritmo acompasado, soando enriba dos cepos. Esta festa, ou

demostración, celebrarase na aldea de Froxán o vindeiro 9 de Decembro. Alí poderanse degustar castañas secas, cocidas con touciño ou leite, e outros pratos a base deste froito.

RESTAURANTE-HOSPEDAXE

NOVO

**HABITACIONES E
COMIDAS CASEIRAS**

**FOLGOSO DO CAUREL(LUGO)
TFNO 982 433 007**

COUSAS QUE ACONTECERON

En Froxán celebrouse o II Magosto de Agosto

O día 20 de Agosto celebrouse o II Magosto de Agosto. 500 quilos de castañas sacáronse dos conxeladores para, inmediatamente, levar ó lume e así facer un magosto pouco usual. 6 tambores estiveron asando castañas dende as 7 ás 11 da noite, donde centos de persoas degustaron as castañas e beberon máis de 300 litros de viño. Achegáronse, a esta aldea, xentes de toda a zona, sobre todo emigrantes; ós que máis lle chamou a atención esta iniciativa da Asociación Cultural "FONTE do MILAGRO".

Homenaxe en Vilamor A Pepe de Eirizolo

Estiveron estos meses cheos de acontecementos nestas Terras: festas, celebracións, cousas que é ben lembrar; como foi a homenaxe que se fixo en Vilamor a Pepe de Eirizolo e que estivo organizada por veciños e amigos. Foi unha homenaxe chea de emoción. Un home que por un día quizais viviu a felicidade máis grande da súa longa vida. Unha persoa, igual descoñecida para moitos, pero os que tivemos a sorte de pasar ratos con el sabemos e valoramos a súa persoa. O día 24 de Agosto celebrouse unha comida no Campoleirín de Vilamor e alí estaba boa parte dos veciños. El, chegado de Monforte donde pasou os últimos anos da súa vida, acompañado por quenos foron as súas coidadoras, as Monxas da Residencia de Ancianos Hermanitas de los Ancianos Desamparados. Aquel día de ledicia para todos, volveuse tristura poucos días despois Pepe de Eirizolo ("O Parda" como o chamamos os amigos) morreu.

Na foto podemos ver cando Xose Luis Foxo lle fai entrega dun exemplar do libro MUSICAS DO CAUREL II do que é autor, rodeado dos nenos da Banda de Gaitas do Caurel que tocaron para el, e os amigos e veciños que o acompañaron.

A Malla en Noceda

O 28 de Agosto celebrouse en Noceda unha demostración da malla. Da mesma maneira que fai 40 anos ou mais, alí xuntouse bo número de veciños da parroquia e arredores para ver e participar nesta labor; faena que moitos dos alí presentes nunca viron facer.

Organizada por Xose Luis Foxo, esta é a segunda edición e ven a recordar unha das moitas labores que se desenrolaban na zona e que, coa chegada das máquinas, foron desaparecendo. As xentes de máis idade, con esta iniciativa, volveron lembrar palabras tan esquecidas como: mallo, moca, pértigo, etc. E aqueles cantares que, ó son dos mallos se escoitaban nas tardes de verán na serra.

Homenaxe a Uxio Novoneira

Organizada pola Asociación de Escritores en Lingua Galega e coa colaboración do Concello do Caurel, fíxose unha homenaxe ó que foi "O Poeta do Caurel" finado fai un ano. Natural da aldea de Parada de Moreda, aínda que nos últimos anos residía en Santiago onde recordaba a súa querida serra e lle escribía. Colocouse un monolito na estrada que leva a Parada de Moreda, e ó seu lado plantouse un "carnabudo", árbore que el sempre admirou. Logo dunha emotiva xuntanza no centro escolar de Seoane, descubriuse unha placa que da o nome do Poeta a unha rúa de Seoane.

Festa da Castaña do Caurel

Este ano chegabase a XIII edición da Festa da Castaña do Caurel, festa gastronómica que, ano tras ano, medra en canto ó número de persoas que se achega a degustar este, tan típico, produto do Caurel. A celebración altermase entre Folgoso e Seoane; este ano tocoulle ós veciños e comerciantes de Folgoso correr coa organización. Ó emblemático Souto da Carroceira acudiron bo número de persoas a degustar castañas asadas e viño e oír o pregón que este ano fixo D. Antonio Castaño Sobrón, autor do libro Los Rios del Caurel (paso a paso). Non foi un día nada apacible; dende primeiras horas da mañá, non deixou de chover o que desluciu a festa e fixo que moita xente se quedara nos bares do pobo ou visitando a exposición que a organización montou no edificio da Cámara Agraria có nome de Arte, Artesáns e Cousas do Caurel.

XAN DE VILAR

O PONTON
BAR-TERRAZA

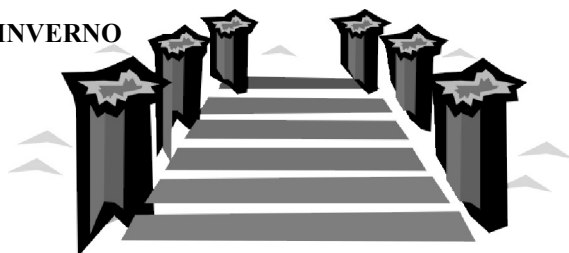
¡¡¡ACHÉGATE!!!

ESTAMOS A BEIRA DA ESTRADA

LU-651 (Quiroga -Seoane) KM. 28

Ferreiros de Abaixo – O Caurel

CERRADO NO INVERNO

Tlfn. 982 165218

QUEBRACABEZAS:

SOPA DE LETRAS

A	E	D	F	R	G	T	V	E	S	V	O	I	M	G
N	P	E	N	A	D	A	A	I	G	A	C	H	A	D
E	I	V	A	I	E	C	B	Ñ	L	O	S	A	E	X
C	A	B	E	Z	A	D	O	C	O	U	T	O	U	I
E	P	R	O	F	U	G	A	X	E	S	W	C	N	O
H	A	C	F	O	R	M	I	G	U	E	I	R	O	S
E	X	M	U	C	H	O	Q	U	E	V	O	I	V	I
T	A	R	O	B	R	A	N	C	O	A	B	U	N	H
I	R	D	A	L	G	O	C	A	B	A	O	L	L	E
R	O	O	D	E	F	I	N	A	F	I	D	F	E	L
L	I	O	S	C	O	N	V	E	N	T	O	S	C	E
S	C	U	A	D	E	R	T	I	M	E	T	A	B	C
V	O	C	A	B	U	L	A	R	I	O	L	D	E	F
A	B	O	C	A	N	E	P	D	E	P	A	G	H	I
R	I	M	R	E	R	E	D	W	S	A	S	J	K	L

PALABRA OCULTA:

Trátase de descubrir certa palabra de seis letras tendo en conta as coincidencias respecto das palabras que se mostran no seguinte enunciado:

- 0 letras con TIMIDO
- 1 letra con MONDA
- 2 letras con XARDIN
- 3 letras con REVISTA
- 4 letras con ABUELO
- 5 letras con CARTEL

BUSCA NESTA SOPA O NOME DE OITO MONTES DO CAUREL CUIA ALTURA SUPERE OS MIL METROS

A persoa agraciada cunha fin de semana no Caurel que se sorteou entre tódalas persoas que nos enviase o recadro que viña na páxina 18 do anterior número. Foi: PEDRO GONZÁLEZ LÓPEZ de Santiago, ACoruña.

Si desexas entrar no sorteo dunha cena para dúas persoas e unha noite de aloxamento no Caurel recorta e envíanos este recadro. Podes enviarnos fotocopia do mesmo si non queres derramar a revista.

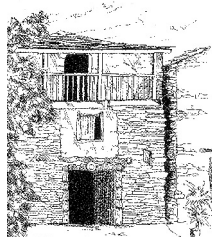
Nome e Apelidos.....

Enderezo.....Código Postal.....

Localidade.....Provincia.....Teléfono.....

O sorteo farase entre todos os recadros recibidos antes do día 5 de xaneiro do 2001 e notificaráselle ó gañador á semana seguinte.

Envíao a: **Asociación "FONTE do MILAGRO" Froxán, 4 27325 O Caurel Lugo**

CANTINA "O QUINTAIRE" SERRA DO CAUREL

Nuria e Quini

**Comidas Típicas
da zona**

Froxán do Caurel, s/n.
27325 LUGO
Teléfono: 982 185 358

O Pregón

El interés que pudiera despertar nuestra presencia aquí, de mi mujer y yo, suponemos, está condicionado por la publicación del libro "Los Ríos del Caurel", del que somos autores. Si es así, nos sentiremos halagados, pues quiere decir que ha sido de algún interés para esta comarca.

Somos una pareja inquieta, una especie de "hijos del camino", que hace más de un cuarto de siglo, y por motivos profesionales, recalamos en Galicia. Llegamos como Isabel y Antonio, pero el paso del tiempo, el orballo y quizás las "meigas" nos cambiaron en Sabela y Antón. Así, y aunque las vicisitudes de la vida nos lleven a otros puertos, el poso dejado por estas tierras en nuestra personalidad matizará decisivamente la andadura del otoño de nuestras vidas.

La fiesta del magosto es una celebración de rapaces y de mozas y mozos, festejo de canto y de baile, de castañas y de vino. Aquí, aunque hemos pasado con creces la mocedad, aún nos sentimos con fuerzas para cantar y catar castañas y vino, sobre todo si va con un poco de miel, como dice la canción popular:

Señora María,
Señor Manuel
Castañas asadas
E viño con mel.

Mientras se van asando las castañas y se acerca el vino con o sin miel, y alguna moza osada se entretiene en pintar la cara de su mozo con una castaña "Queimada", quiero entretenerles relatándoles algunas de las experiencias que nos condujeron a gestar nuestro libro.

Allá por el año 85, y después de haber dedicado muchos a recorrer Galicia en todas las direcciones de la rosa de los vientos, creíamos que era, hasta cierto punto, una obligación transmitir parte de esa experiencia a otros que estuviesen interesados en los mismos temas.

Partíamos del conocimiento de la Península Ibérica, reserva biogenética única en el continente europeo y donde O Caurel es una de sus mejores representaciones. Por su posición geográfica, O caurel ocupa una zona fronteriza entre dos reinos florísticos distintos: el Eurosiberiano, correspondiente a la zona atlántica, y el Mediterráneo, a la ibérico-leonesa. Estos mundos botánicos distintos conforman una vegetación mixta y sumamente variada, que constituye, quizás, el mayor atractivo de la comarca.

O Caurel en su conjunto constituye una unidad de crestas agrestes y valles encajonados que en los atardeceres nos sugieren totalmente olas y simas petrificadas de una galena, donde el hombre a duras penas lograba sobrevivir. Esto unido a su aislamiento secular, ha convertido esta comarca en una joya única para estudios etnográficos y naturalistas.

Nuestros itinerarios predilectos fueron, siempre que

podimos, los senderos, que nos permitieron una mayor intimidad con cuanto nos rodeaba: el planeo ingravido del ave, el tipismo de las casas donde todo hierve de humanidad, el arrullo de las hojas en su tentativa por romper el silencio, el tapiz multicolor de la campiña, el mar de niebla donde surgían montañas como islas verdes y la sociedad caminando a nuestro lado.

El viajero moderno sólo llega a conocer, si acaso, el inicio y el final de su viaje, en cambio los caminantes consiguen a cada paso un contacto profundo e íntimo con cada aspecto y circunstancia del camino: es llevar siempre los ojos llenos de sol y de vino rojo del poniente.

En aquel peregrinar era inevitable el encuentro con los valles y sus ríos, donde el hombre establecía sus hábitat, dejando vestigios de cultura, ya que los ríos son el determinante geográfico más importante en la historia de los pueblos. Era la sorpresa de la "fervenza", el discurrir sinuoso del agua entre los prados, puentes vetustos, "muñíos" abandonados, simas sombrías y siempre el reflejo de nuestra vanidad en el espejo del río.

En este proyecto literario fue determinante la amistad de Uxío Novoneyra, poeta nacido en O Caurel, quien generosamente contribuyó con algunos poemas que decididamente rompieron la aridez del texto, aportando la nota artística que expresaba el latido de cada brizna del paisaje. Dedicamos aquí el más sentido homenaje al autor de "Os Eidos", que nos distinguió con su amistad.

Nuestra sorpresa en las etapas iniciales del trabajo fue comprobar la escasa información existente referida a los ríos de Galicia, paradójicamente el país de los mil ríos, y prácticamente nula en cuanto a O Caurel. Una idea de esta carencia puede extraerse del hecho de que Don Ramón Otero Pedrayo en su libro "Os ríos galegos" dedica exactamente diez líneas al conjunto del Soldón, Quiroga, Lor y Lúzara. El panorama está cambiando, hasta tal punto que Internet tiene páginas dedicadas a la defensa de los ríos gallegos.

Agrestes y acogedores a la vez, los ríos del Caurel nos llevaron en cada jornada a identificarnos con la Naturaleza y con los ecos de otros tiempos y otras culturas que, aunque devastadas, aún conservaban suficientes vestigios para estimular su estudio y deseo de conservación. La intrincada geografía hace que el número de corrientes de agua existentes en esta zona sea abrumador, por lo que tuvimos que centrar nuestra atención en su arteria principal, el río Lor, en otros menores: Lúzara, Pequeno, Selmo, Quiroga y Soldón, y en algunos arroyos que consideramos de interés por distintas razones. Pretendíamos con nuestro trabajo ayudar a comprender y sentir estos espacios, su naturaleza y sus gentes, a través del hilo argumental de la narración de los ríos de O Caurel.

Recordando a Uxío Novoneyra voy a leer unos versos suyos dedicados al río Lor:

Lor ruxindo polo val pecho...

Ucedo e ucedo!

Fontiñas outas

Penedos carrozos escuros

Fragas agros souts e devesas! Labregos e pastoras

Que sólo vistedes

Istes tesos y estes vales!

Aturula a curuxa e canta o cuco

Medindo o tempo quedo que se para no cor e tornándose

Contra ún ven cravarase no sitio onde máis se sinte.

Desearíamos que las observaciones que hacemos en el libro, si no son desacertadas, pudiesen ser útiles en bien de la comarca y de sus gentes.

Así creemos que quizás en vez, o además de abrir nuevas pistas, fuese más interesante recuperar los antiguos caminos usados durante siglos, por el valor etnográfico, ecológico y turístico de los mismos.

Pensamos también que es fundamental recuperar los ecosistemas, frenando la sobreexplotación de las especies arbóreas autóctonas y evitando su reemplazo por bosques extraños, donde la fauna originaria no puede sobrevivir. Igualmente debería reducirse al mínimo la contaminación industrial, química y urbana, para conservar la exquisita sensibilidad de las pequeñas agresiones, es difícil saber donde está su límite tolerable.

Sostenemos también que prudentes enfoques sociológicos y económicos serían muy útiles para elevar el nivel de vida material y la formación cultural de la población, ahuyentando así el espectro de la desesperanza y recreando el sentido estético tan contrapuesto muchas veces al de la utilidad a ultranza de las aldeas.

Por último, estimamos que la restauración total o en parte de los abundantes restos de culturas previas, remotas o próximas, es una obligación contraída con nosotros mismos y un deber para con las futuras generaciones. Hemos interpretado el papel de apesadumbrados testigos del deterioro casi general de todo aquello que no tenía un sentido práctico, olvidándose la tradición, la historia, en suma, la identidad de esta comarca única.

La soledad fue la permanente compañera de nuestros viajes en este discurrir por los ríos, salvo en breves contactos con las aldeas, y aunque el egoísmo hacía a estos viajeros suspirar porque todo siguiese igual, comprendíamos que tanta belleza no podía quedar oculta, temiendo sin embargo que cualquier cambio podía hacer peligrar el frágil equilibrio de O Caurel. Si todo esto son utopías de iluminados o sugerencias razonables, sólo el tiempo lo dirá.

Estos humildes viajeros dicen en el libro momentáneamente adiós a estas tierras de O Caurel, intuyendo que volverán una y otra vez como siempre ha sucedido, ya que saben que quien prueba a conocerlas no las olvida fácilmente.

COLABORA COA REVISTA

ANTONIO CASTAÑO SOBRÓN
ISABEL MARTÍNEZ FDEZ.

Si tes algunha suxerencia, algún traballo, algo que nos queiras contar acerca do Caurel non o dubides, ponte en contacto con nos, axúdanos para que, número a número, vaíamos mellorando.

ACAMPAMENTO O CAUREL

CAMPING - BUNGALOWS

ESPERANTE - SEOANE

RESERVAS:
Viajes QUIMATURS - LUGO
Teléfono (982) 24 61 11
Tfno.: Camping: (982) 43 31 01

CONCELLO
DE
FOLGOSO DO CAUREL

CAIXA RURAL
DE LUGO

Oficina Folgoso do Caurel